

kizárólag
TOL
sír, mert ez
és kiadós!
njamin nagyváradi
készül, szigoruan
írás szerint.
& HIENZ Ciu
Telefon 1-18.

nak,

tnak
tetnek!

Művészet és	Lei
.....	100
sszony (Egy	
.....	132
(Egy zsidó-	
.....	80
arta asszony	160
.....	140
si Notre	
.....	360
metek	176
.....	176
.....	198
plója	176
.....	176
.....	48
.....	110
.....	154
.....	176
angó.....	150
alena	160
.....	176
om	176
.....	176
k.....	24
szomjaznak	120
gyalok	132
.....	36
chnika	-36
.....	100

az
osztályában,
előzetes bekül-
lett

B.
kal tar-
& Co.
eladás.

Ra lor2467

Szerkesztőség kiadó-
hivatal és nyomda
Biaj-Kiozsvár, St. Baro
Pop. (Brassai-utca) 10
Telefon: Szerkesztőség
és kiadóhivatal — 977
Sz. — — 558
Kéziratok kizárólag a
Szerkesztőséghez cím-
ezendők. Kéziratokat nem
adják vissza.

1925 július 10

UJ KELET

D. POLITIKAI NAPILAP

Kiozsvár * VIII. évfolyam * 156 szám

ELŐFIZETÉSI ÁRAK
Romániában

Égész évre	— —	850
Félévre	— —	460
Negyedévre	— —	240
Egy hónapra	— —	85
Egy szám ára pályaud- varon és vidéken is 4 lei		
Bukarestben	— 5.—	

Csehszlovákiában
Egy hónapra — ck 35.—
Egy szám — 150

5685. Thamuz 18

Az orosz dilemma

A kiseneyi szenátorválasztás során Lupu, a parasztpárt jelöltjének érdekében elmondott beszédeiben a külpolitikai helyzet ismertetésére is ráért. Beszédeinek külpolitikai vonatkozása valószínűleg az expozé-számba menő annál is inkább, mert alapvetően a homlokegyenest ellenkezik a kormány és a jelenlegi parlamenti pártok külpolitikai elgondolásával.

Lupu arról beszélt, hogy Románia ma három szomszédjával: Magyarországgal, Bulgáriával és Oroszországgal nem el a szükséges jó viszonyban és hogy a parasztpártnak első törekvése lesz a föltétlenül szükséges jó viszonyt helyreállítani összes szomszédjával, de különösen Oroszországgal. Az Oroszországgal való barátságos összeköttetésre szerinte azért is szükség van, mert Beszarabia gazdasági újjáépítése sokban függ az Oroszországgal való normális közlekedés megteremtésétől.

Ez a nyilatkozat a kormány hivatalos sajtójában szokatlanul heves támadást váltott ki. Az ország hivatalos külpolitikai álláspontja ugyanis az első pillanattól fogva az volt, hogy Oroszországgal közös határokat minden közlekedéstől a lehető leghermetikusan elzárja, és hogy az új orosz rezsimet jogilag ne ismerje el. Igaz ugyan, hogy annak idején, amikor a szovjet diplomáciai sikerei után elérte, hogy több nyugati állam jogilag elismerte, Románia sem akarva kimaradni az esetlegesen várható gazdasági előnyökből, Bécsben konferenciára ült össze a szovjet delegátusával, de amikor ezek a delegátusok Beszarabiának Romániához való tartozandóságát vitássá tették, a román delegáció felkelt helyéről és azó a még csak kísérlet sem történt a tárgyalások újrafelvételére.

Azóta az atmoszféra teljesen megváltozott. Oroszország, úgy látszik, nem tartotta be az őt elismerő államokkal szemben vállalt kötelezettségét. Oroszország ugyanis kötelezte magát arra, hogy felhagy a külföldi államokban kifejtett propagandával. Egy egész halom nyugtalanító esemény azonban azt a látszatot kelthette, hogy Oroszország ezt az ígértét pusztán formalitásnak gondolta és adott szavát komolyan betartani soha nem akarta. Ez a helyzet az úgynevezett európai közvélemény mentalitását gyökerében átforgatta. A nyugati kapitalista államok elinté örvendtek az Oroszországgal kötött barátságos szerződésnek, hiszen azt hitték, hogy egy csapásra két legyet is ütöttek. A szerződések egyrészt az országokban már terjeszkedni nem tudó tőkének új vállalkozási területeket jelentettek, másrészt pedig garanciát ígértek arra, hogy az orosz propagandisták nem fogják beharcolni a bolsevik veszedelmet az európai államokba. Ez a barátságos állapot csak nagyon kevés gondtalan napot jelentett a kapitalista államoknak. A gyanakvó burzsoázia a szerződés megkötése után is epenugy résen állott és minden megmozdulásban a bolsevik agitáció aknamunkáját kereste. Sem Európában, sem Ázsiában nem történhetett meg a tömegeknek nagyobb megmozdulása anélkül, hogy a megmozdulások mögött ne keresték volna Moszkva kezének nyomait. Erre a titokzatos nyomokra néhol sikerült rábukkanni, a legelőször azonban a nagy buzgalommal erősített szovjet agitáció csak pusztán feltevése volt.

A kínai és a marokkói események nyomán újból előretolódott ez a kérdés a nagyhatalmaktól kezdve a legkisebb államokig mindenütt újra urrá lett az orosz idegenség. Lupu valóban a legrosszabb pillanatot választotta ki arra, hogy az oroszokkal való barátságos összeköttetés helyreállításának propagandát csináljon. A nyugati államok tartózkodó, sőt ellenséges magatartása után, a román hivatalos köröknek teljesen elment a kedve attól, hogy Oroszországgal tárgyalásokat kezdjen. A „Viitorul“ ép-

pen ezért tüzel Lupura és beszédeinek orosz-batát célzatával szembehelyezi a francia kormány hivatalos lapjának egyik cikkét, amely a kínai események hatása alatt leszögezi, hogy Oroszország jogi elismerése végzetes ballépés volt. A „Viitorul“ ugyanakkor szemelvényeket közöl az angol sajtóból is, amelyekből kitűnik, hogy angol politikai körökben arról tanácskoznak, miképpen lehetne az angol-orosz szerződést megszakítani.

Az angol alsóházban valóban nagyon sok vita folyik mostanában arról, vajjon tényleg része van-e Oroszországnak a kínai eseményekben. Chamberlain külügyminiszter egy munkáspárti képviselő interpellációjára kijelentette, hogy a Foreign Office-nak biztos adatai vannak arról, hogy Moszkva keze benne van a kínai mozgásokban. Ezeket az adatokat azonban a külügyi hivatal egyelőre vonakodik nyilvánosságra hozni. De nemcsak, hogy vonakodik nyilvánosságra hozni, hanem egyelőre nem is igyekszik levonni ezeknek az adatoknak a következtetéseit. Bizonyos angol politikai körök egyre sürgetik az angol kormányt, hogy jegyzékben kérjen felvilágosítást Oroszországtól a kínai eseményekről. Chamberlain ezekre a sürgetésekre az alsóházban azzal felel, hogy Anglia

egyelőre nem küldte el a kívánt jegyzéket, de nincs kizárva, hogy a közeli naopkban sor kerül egy ilyen természetű jegyzéknek elküldésére.

Az angol kormány habozó magatartása világitja meg a legélesebben az orosz problémát. Oroszország hatalmas teste a legszerveesebben beletartozik az európai gazdasági élet vérkeringésébe. A nyugati kapitalista államoknak a gazdasági élet strukturájából és így elvesztésük készáruiknak egy nagy piacát és az iparukhoz szükséges nyersanyagok tekintélyes részét, vagy fonyják Oroszországot is szorosan bele az európai gazdasági élet bonyolult háló-jába és kockázattá válik meg, hogy az Oroszországból befolyó aranyak nyomába szegődik a bolsevik metely is. A választás nem könnyű. És Anglia úgy látszik azért habozik, hátha időközben a kínai események veszítenek súlyukból, hátha a bolsevik veszedelem nyom nélkül tűnik el és így nem lesz kénytelen e súlyos dilemmában döntést provokálni. Románia hivatalos külpolitikája pedig, minthogy Romániának közvetlen szomszédja az orosz kolosszus, úgy döntött, hogy az Oroszországgal való barátságos viszony felvételének gondolatát még akkor is elveti, ha ebből gazdasági előnyei származnának. Ezzel a hivatalos állásponttal jutott konfliktusba Lupu kiseneyi beszédevel.

Négy megyére osztják fel a Bánátot

Tovább folytatják a vármegék új határainak megállapítását

Bucuresti-Bukarest, július 9. A közigazgatási végrehajtó-bizottság ma délutáni ülésén Szolnokdomboka, Marostorda és Udvarhelymegyék határait állapították meg, Mindhárom megye lényeges területeket nyert. Kisküküllő és Nagyküküllő nagyrészt Udvarhelymegyéhez csatolták. Brassó nagyobb területet kapott a regáti Buzoa- Háromszék- és Fogarasmegye Bran részéből. Fogaras viszont Nagyküküllő területéből lett kiegészítve. A tárgyalások délután tovább folytak. A Bánát beosztása ügyében még nem jött létre megegyezés. Valószínű a Bánátot 4 megyére fogják felosztani és pedig Temes- Krassósörény- Lugos- és Severinmegyékre. Bukovinát az eddigi 11 helyett 5 megyére osztották fel. Nagy részét azonban a regához csatolták. A beszarabiai megyék egy részét szintén a regához csatolták. A regáti megyékben kevés változás történt. Ha ilyen arányban folytatják a munkálatokat, szeptemberre sor kerül a közigazgatási törvény alkalmazására.

Növekedni fog a palesztinai bevándorlás

Az angol kormány jelentése az 1924. közigazgatási évről

(London, július 9. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az angol kormány gyarmatügyi minisztériuma a napokban hozta nyilvánosságra Palesztina és Transz-jordánia 1924. évi közigazgatásáról szóló jelentését. A Palesztinára vonatkozó részt itt közöljük: Az elmúlt év a közigazgatási javulás jegyében telt el. Az az általános gazdasági krízis, amely az azelőtti években érezhető volt, elmúlt. A zsidó bevándorlókkal együtt nagyon sok tőkések is érkezett az országba, akiknek legnagyobb része Lengyelországból vándorolt ki és akik

jelentős ipari befektetéseket eszközöltek Palesztinában.

Kisebb ipari telepek létesültek Tel-Avivban, ahol azonban néhány hatalmas zsidó vállalat is keletkezett. A turistaforgalom is jelentékenyen növekedett. Mindezek a körülmények azt eredményezték, hogy

ebben az évben már több volt a bevétel, mint a kiadás.

Míg az 1922/23 közigazgatási év hetvenháromezer egyptomi font deficittel végződött, addig 1923/24 év aktív mérleggel zárult. Különösen kielégítő a vasutak pénzügyi helyzete. A kedvező viszonyok most már

lehetővé teszik, hogy az eddiginél több bevándorlót engedjenek az országba.

1924-ben a múltévi 7991 bevándorlóval szemben 13,553 személy érkezett az országba. Ezek, 697 egyén kivételével, valamennyien zsidók voltak.

A zsidó mezőgazdasági település hatalmas lé-

pésekkel halad előre. A malária leküzdése tovább folyik és ma már valamennyi várost megszüntették ettől a járványtól.

A közbiztonság teljesen kielégítő volt,

aminek következtében a palesztinai helyőrség számát lecsökkentették. Az összes közigazgatási költségek ötszáz ezer fonttal voltak kisebbek, mint az előző évben. Palesztina polgári kormányzósága az angol kormány minden támogatása nélkül végezte feladatát.

Számos modern héber iskola létesült az új esztendőben. Ezekben angolul is tanítanak, de mind nagyobb teret biztosítanak az arab nyelv számára is.

A héber egyetem építését majdnem teljesen befejezték.

Hebronban pedig megnyitott egy nagy jesiva, amely azelőtt Lengyelországban székelt. Egy második jesivát Petach-Tikvában létesítettek. Jelenleg 312 kormányiskola áll fenn. Ezek közül negyvenhat a városokban, kettőszázhatvanhat a falvakban. A kormánytól független iskolák száma háromszázkilencvenkilenc. Ezek közül 45 mohamedán, 180 zsidó, és 174 keresztény. A tanulók közül 2987-en mohamedánok, 19.725-en zsidók és 14.511-en keresztények. Ami a halálzási viszonyokat illeti, míg az 1918-ik év kilenc hónapja alatt csupán Jeruzsálemben 118-an haltak meg maláriában, addig

az egész 1924-ik esztendőben mindössze két ilyen haláleset fordult elő.

A zsidó földvásárló szervezetek az elmúlt évben újabb hatvanötezer dunamot juttattak zsidó kézre.

Egy újságíró naplója az épülő országból

„Zsidók, beszéljetekek héberül!”

Mit jelent a „Toczeret Haarec.” Egy hét vállalkozási szelleme.
„A proletárkapitalisták.” A nemzeti munka harca

(Tel-Aviv, június hava. Az Uj Kelet kiküldött munkatársától.) Az utcákon fiatal lányok és fiúk járnak. Ha valaki idegen nyelven beszél, akkor minden megjegyzés nélkül egy kis kék cédulát nyomnak az illető kezébe:

— Zsidók! Beszéljetekek héberül!

Ezek az ifjú emberek egy országos szervezet tagjai, s céljuk a héber nyelv terjesztése a friss bevándorlók között. Minden nagyobb városban irodájuk van, s bárki ingyen kap itt az esti órákra tanítót. Deáklyuk és deákok szabadidejüket arra használják fel, hogy másokat héberül tanítsanak. Mindenütt esti tanfolyamok vannak.

De nemcsak kulturális téren folyik ez a lelkes, munkás propaganda. Az ipari életben is egyre nagyobb szerepet játszik a „Toczeret Haarec” a hazai ipar védelme. Tel-Avivban, Jerusalemban és Haifában állandó kiállítás rendeznek a belföldi termékekből, melyek ma már mindenben állják a külföldi árukkal való versenyt. Mert itt nem frázis a hazai ipar fogalma, de jelenti azt a törekvést, hogy a belföldi áru jóságánál fogvást vegye fel a versenyt a külföldivel.

*

Palesztina ma még behozatallal fedezi szükségletének legnagyobb részét. Minden hajóval azonban egész garmadája jön azoknak, akik valamely iparvállalatot akarnak létesíteni. Hogy mit: maguk se tudják. Csak annyit tudnak, hogy valami olyat, ami még nincs. Azonban itt se lehet tudni, hogy vajjon, aminek ma nyoma sincs, holnap nem-e kezd meg már az üzemét. Valóságos versenyfutás indult meg a külföldi kapitalisták között olyan vállalatok létesítésére, melyeknek Palesztinában helye lenne.

Ennek a gazdasági alapító versenyfutásnak érdekes szerve van. Egy hatalmas információs iroda, amely nemcsak minden meglévő vállalkozásról tud, de feladata, hogy bármilyen tervet feldolgozzon, precíz kalkulációkat készítsen, s általában egy új üzem megvalósulásának minden előzetes adatát kézhez adja. Ennek a nagy irodának vezetője Seidner mérnök és Jaffe agronomus.

Ő hozzájuk látogattam tehát el, hogy egy kis bepillantást nyerjek abba a vállalkozási kedvbe, mely ma már felismerte, hogy Palesztina egyike a legjobb tereumoknak.

A „Mischar vitaasiah” irodájában minden érdeklődő precíz kérdőívet tölt ki s ennek alapján kapja meg rá a precíz választ. Palesztinának alig van ma valamely nagyobb vállalkozása, melynek terve ne itt ment volna keresztül. Ez a nem is hivatalos jellegű vállalkozás ma pótolhatatlan szerepet tölt be az itteni gazdasági életben.

Seidner mérnök, az iroda vezetője egyetlen hét eseményének képét mutatja be. Egy hét folyamán a következő gyárak alapítására nézve kértek precíz adatokat. Tekintettel arra, hogy az adatok beszerzése meglehetősen nagy összegbe kerül, nem üres érdeklődésről, hanem komoly vállalkozási akarásról van szó. Ime egyetlen hét listája:

Gázgyár, sörgyár, béglyár, halszáritó és konzervgyár, keksz és süteménygyár, cipőgyár, kötélgyár, malom, kefégyár, szappangyár, szalmakalap-gyár, zománcedény-gyár, sajtgyár, gyümölcskonzerv-gyár.

Ezenkívül egyetlen héten három vállalkozó akart szénsvagytással foglalkozni. A fenti lista azonban még korántsem teljes, hiszen ez nagyrészt csak Tel-Avivra vonatkozik.

— Palesztina olyan ipari fellendülés előtt áll, — mondja Seidner — melynek méretei ma még fel sem becsülhetők. Tény az, hogy a tökéletes bevándorlását s különösen Amerika érdeklődése nő egyre jobban. A tökéletesség azonban még korántsem áll arányban a vállalkozási terv méreteivel. Az átlagos tőkéstípus az ötszáz—ezer fontos. Ezek otthon többnyire kereskedők, vállalkozók voltak, akik eladták mindenüket s most valamely produktív vállalkozásba akarnának kezdeni. Sajnos, a rendelkezésre álló összeg többnyire nem elég ahhoz, hogy valami komoly vállalatot létesítsenek. Már

pedig itt még az ipari hitelt nem ismerik, úgy, hogy minden vállalkozónak feltétlenül tökéletesnek kell lennie s számítani ke arra is, hogy az első esztendőben m nem tud árujának megfelelő piacot k. Egy másik tünete ennek az ipari érdeklődésnek az is, hogy a bevándorló tőkés, főképen a kistőkés, az ötszázfontos kapitalistára bátran mondhatjuk azt is, hogy proletárkapitalista, csak aziránt érdeklődik, hogy mihez lehetne fogni, nem pedig aziránt, amihez ért is. (Igen sok esetben nem ért semmihez sem.) A megfelelő szakképzettség hiánya nem egy új vállalkozás születési hibája. A zsidó energia azonban itt is győz és csakhamar kifogástalan szakemberekké lesznek azok, akiknek azelőtt fogalmuk sem volt a munkáról. Természetesen a tandíjat ilyen esetben meg kell fizetni és érthető az is, hogy a hiteleket, szolgáló intézmények nem rendezkedhetnek be tandíjak megfizetésére. Ezzel szemben a szakember, különösen ha nincs tőkéje, különösen megszenvedi a hitelviszonyok gyengeségét s bizony már első lépésében megakad azon, hogy Tel-Avivban nincsenek megfelelő helyiségek ipari üzemek létesítésére. A nagyobb gyárak kaptak ugyan kincstári földeket, de itt meg az építési költség tett ki sokat.

*

És itt megint a vajdó Palesztina egyik nagy problémája: a nemzeti ipar támogatását egy vonalba kellene hozni a mezőgazdasági termelés támogatásával. Egyre erősebben nyilatkozik meg az a felfogás, hogy az ipari fellendülés sokkal hamarabb fogja a zsidó Palesztinát biztosítani, mint a kolonizáció, melynek tempója sokkal megkötöttebb. Egyre hangosabb követelés például az is, hogy a Zsidó Nemzeti Alap városi birtokokat vásároljon s azokon a Keren Hajjeszód — a felépítési alap — mű-

helyeket létesítsen, melyeket örök bérletbe adna ki.

Az ipari fejlődésnek egy másik érdekes megnyilatkozása is van Palesztinában. Ez a munkásság kooperatív szervezkedése. A legnagyobb építő-... ma Palesztinának a „Soleh Bone”, mel-

vezet. Ugyancsak munkásság... több nyomda: a Hapoel... vasztási szövetkezeté... gyei, mellyel a Mas... ségletét fedezni... pénzszámba men-

— A „Masbir” különben hatalmas munkás konyhákat tart fenn, ahol a legdrágább étel egy piaszterbe kerül.

Ezek a munkásszervezetek szociális parancsát tették a „nemzeti munkát”. Ennek azután gyakran olyan érdekes megnyilatkozásai vannak, melyeket máshol alig lehetne elképzelni. Egy nagy francia vállalkozó például több vagyon kész ablakot és ajtót vásárolt meg Franciaországban. Az ablakok és ajtók azonban már két év óta egy haifai raktárban hevernek, mert egyetlen darabot sem lehetett elhelyezni belőlük. A munkások ugyanis egyszerűen megtárgadták a készen behozott ablakok és ajtók beállítását.

— Ablakot, ajtót itt, az országban is tudnak csinálni asztalosaink; nincs tehát szükség behozott áruira, amely ha olcsóbb is, de a mi munkásaink kenyerét veszik el, — mondják.

Tehát a munkásság szociális tudata is egyik érdekes szabályozója a nemzeti iparnak, amely ennek erejében, de a maga belső gazdasági rentabilitása folytán is, a legnagyobb fejlődésnek néz elébe.

A palesztinai munkásság adott, szent jognak tekinti: a munka jogát. Azt, hogy mindent, amire Palesztinának szüksége van, az ő két keze munkája adja. És itt találkozik szembe a palesztinai munkásöntudat a nemzetközi kapitalizmussal, amely szívesen tekintené piacának csupán Palesztinát, nem pedig önálló termelési tényezőnek. Különösen áll ez Angliára és így kapjuk az otthonépítés egy másik nagy problémáját, mely az angol és zsidó viszonyból sarjadzik ki.

Székely Béla

Vasárnap jelenik meg

az UJ KELET hetilapjának

„A FÖLD”-nek
HERZL-émlékszáma

32 oldalon, szenzációs tartalommal, gazdag illusztrációkkal

Cikkek:

Emlékeim Herzlről. (Irta Dr. Adolphe Friedemann)

Aki már ott ül Herzl lábainál. (Glasner Mose első Herzl-émlékszéde)

Az álom elindul, hogy valóság legyen. (Mi valósult meg eddig az Altneuland-ból)

Chava és Gabbonia. (Irta Szabó Imre)

Calel. (Irta Kibédi Sándor)

Zulejka. (Marokkói zsidó történet)

Nietsehe a zsidókról

Herbert Samuelné péntek esti gyertyát gyújt

Pillanatfelvételek Kairótól Tel-Avivig. (Irta Ottó Abeles)

Salamon László versei

Ezenkívül a gazdag rovatok

Tartalom:

Struck Hermann művészi Herzl-portréja

A kilencéves Herzl

Herzl, a gimnazista

Herzl, a párisi tudósító

Herzl felesége

Az öreg Herzl házaspár az unokákkal

Herzl dolgozószobájában gyermekeivel

Herzl kaukázusi zsidók között

Herzl üdvözli Vilmos császárt Palesztinában

Képek a Herzl-álom megvalósulásáról

Herbert Samuel és Edmund Rotschild

Lord Balfour az Emekben

Balfour a zsidó vezérek társaságában

Zsidó lovas banderium

Pihenő Ain Charudban

Képek:

Ára a napilappal együtt 10 lei

Eg
Anyósát,

(Berlin, j
A limburgi e
meg Fritz A
gyalását. M
börtönörök
bejáratra, am
váncsíksodók
délyével azo
a tárgyalóter
képviselte. A
tala előtti fa
lyekkel An
Az asztalon
voltak kiteri
Angerstei
hozták az es
elmondotta,
született Di
volt. Ifjú ko
korában ped
majd a nassa
sőbb a Van
itt előbb pro
oég teljhatal

Az elnök
zasélete után
lesége többs
és ez a szer
ság éjszakájá
vaklővéseket
megjédt, ho
rosszul lett.
párnáját és
Éközben a f
felesége kez
„Utolsó szav
amelyeket m
vannak szám
szeretett férj
kell válnom
annak a gon
kell hagynom
retett férjem
asszonyt vég
ahogy én s
végy számom
gad számára.
gitség? Hisz
Tarts kérlek
led érző Kat

— A lev
lan izgalom
Később odaj
hogy egyik
hogy ezt a
maztatta. E
telmei és a
tikus vagyok
Anyósom elt
siettetem fel
is öngyilkos
szobába, ho
amikor azon
ból felébred
vert. Utána
sik szobába
gamhoz. Bej
hoz, odalépt
halott és aki
Nem tudom
lékszem, ho
tem. A kiszó
mentem az
magamnak,
nem működő
Az elnök
egy revolver
vehetetlen
Engelstein b
valami eszkö
tének. Itt ta
csuklón átvá
A vádlott
met, amivel
ben a pillan
segélykiáltás
idegeségeme
anyósomat a

Alig kés
val, amikor

Egy nyolcszoros gyilkos az esküdtek előtt

Anyósát, sógorát, sógornőjét, hertészét, könyvelőjét, gyakornokát, alkalmazottját és cselédjét terítette le, hogy ne árulják el

(Berlin, július 9. Az Uj Kelet tudósítójától.) A limburgi esküdtbíróóság előtt tegnap kezdtek meg Fritz Angerstein többszörös gyilkos tárgyalását. Már a tárgyalás előtt rendőrök és börtönőrök nagyobb kirendeltsége őrködött a bejáratra, amelyek előtt százával állottak a kiváncsiskodók. A törvényszék elnökének engedélyével azonban csak hatvanan mehettek be a tárgyalóterembe. A sajtót harminc tudósító képviselte. A tárgyalóteremben a bíróság asztala előtti falon csüngött a fejsze és tör, amelyekkel Angerstein nyolc áldozatát ölte meg. Az asztalon a meggyilkoltak és a gyilkos ruhái voltak kiterítve.

Angerstein fél tíz órákor megbilincselve hozták az esküdtek elé. Az elnök kérdéseire elmondotta, hogy 1891. január harmadikán született Dilenburgban, ahol atyja bányász volt. Ifjú korát is itt töltötte. Tizennégy éves korában pedig egy földmérés irodába került, majd a Nassaui bányásztársulathoz, amelyet később a Van der Zypen cég vett át. Angerstein itt előbb prokurista lett, majd cégvezető és a cég teljhatalmu megbízottja.

A beteg feleség

Az elnök ezután érdeklődik a vádlott házassága után. Angerstein elmondja, hogy felesége többször egymásután abortuson esett át és ez a szervezetét egészen aláasta. A gyilkosság éjszakáján lakásuk előtt mulatozó társaság vaklővéseket tett, amitől az asszony annyira megijedt, hogy hányingert kapott és több ízben rosszul lett. Odament feleségéhez, megigazitotta párnáját és fehérműt vett ki a szekrényből. Eközben a fehérmű alatt egy levelet talált felesége kezeirésével. A levél így hangzik: „Utolsó szavaim szeretetted férjemhez! Napjaim, amelyeket melletted fogok tölteni, immár meg vannak számlálva. Borzasztó sors, hogy téled szeretted férjem és anyámtól, nővéreimtől meg kell válnom és mérhetetlenül fáj nekem még annak a gondolata is, hogy ilyen fiatalon el kell hagynom az életet. Soha ne feledj el szeretted férjem és ha ismét nőszül, csak olyan asszonyt végy el, aki épügy szeret téged, mint ahogy én szeretlek. Valami csendes helyen végy színmomra sírhelyet, mellette pedig a magad számára. Tehát még sincs számomra segítség? Hiszen már izelítőt kaptam a halálból! Tarts kérlek jó emlékezetben. A halálig veled érző Katalinod.”

Nem tudom mi történt velem!

— A levél olvasásakor megmagyarázhatatlan izgalom fogott el — folytatta a vádlott. Később odajött anyósom is, aki elmondotta, hogy egyik fia, feleségem fivére vérbajos és hogy ezt a betegséget egész családjára átszármasztotta. Ezek a dolgok, feleségem halálsejtelméi és a magam betegsége, mert tuberkulotikus vagyok, csak fokozták izgatottságomat. Anyósom elment, én pedig elhatároztam, hogy siettetem feleségem elmulását, de egyúttal én is öngyilkos leszek. Átmentem a szomszéd szobába, hogy revolvert vegyek magamhoz, amikor azonban kijöttem, feleségem aléltóságából felébredt és kiszakította kezemből a fegyvert. Utána ismét elájult. Visszamentem a másik szobába és itt egy vadásztört vettem magamhoz. Bejöttem a szobába, feleségem ágyához, odaléptem hozzá, már azt hittem, hogy halott és akkor egy borzasztó érzés fogott el. Nem tudom mi történt velem, csak arra emlékszem, hogy a tört az asszony keblébe dőtem. A kiszökkenő vér megörjített. Ezután kimentem az irodába, hogy revolvert szerezzek magamnak, mert a lakáson lévő revolver nem működött.

Az elnök konstatálja, hogy a lakásban csak egy revolvert talált, amely lövészi célokra hasznavehetetlen volt. A nyomozás adatai szerint Engelstein befutott a pincébe, hogy keressen valami eszközt, amivel véget vethet saját életének. Itt talált egy fejszét, amivel kezét akarta csuklón átvágni.

A vádlott: Igen, le akartam vágni a kezem, amivel a gyilkosságot elkövettem, de ebben a pillanatban a közben eltávozott anyósom segélykiáltását hallottam. Ez újból felfokozta idegességemet, felfutottam a pincéből és kiabáló anyósomat agyonvertem.

Az anyós, a cseléd és a többiek

Alig készülttem el ezzel a borzasztó munkával, amikor hirtelen berontott a szobába Minna

Stoll, a cselédünk. Anyósom segélykiáltásaira került elő. Borzasztó izgalomban felkaptam a fejszét, minthogy azonban a leány kifutott, én utána vettem magam a lépcsőházba. A spájz ajtaja előtt elfogtam a hátánál és egy nagy ütést mértem fejszémmel a fejére, mire a leány összeesett. Erre kimentem a konyhába és a vértől lemostam a fejszét. Itt a kimerültségtől elaludtam, de már kora hajnalban felébredtem, lementem az irodába és a reggeli munkát végző embereknek, kecsisnak és másoknak utasításokat adtam. Visszamentem a lakásomba, ahol már ottartózkodott a konyhában Geist kertész, aki reggelente kávét szokott inni nálam. Azt hittem, hogy Geist látta a hullákat és el fog árulni. Erre őt is leterítettem. Mialatt hullájával el voltam foglalva, Dickhardt irodai alkalmazott bejött, aki borzadva visszahátrált, ami-

kor meglátott a véres hulla mellett. Befutott az uriszobába, én utána és őt is agyonütöttem a fejszével. Hasonló sorsra jutott Kiel gyakornok. Később feleségem huga, Ella egy kirándulásról visszatérve, bement a fürdőszobába, ahol nyilván megláthatta a cseléd hulláját. Hozzáléptem és nehogy árulóm legyen, őt is néhány ütessel leterítettem.

Akitől a gyilkos meg tudott hatódni

Angerstein elmondotta ezután, hogy sógornője holttestét kendőkkel leterítette, a fiatal teremtés borzasztó sorsa ugyanis nagyon megrendítette. Ezután ismét megmosta a fejszét, lement az irodába és elintéztet telefonon egy üzleti ügyet. Ezután kiment, hogy kenyeret hozzon magának. Amint feljött a lakásába, szembe találta magát Darr könyvelővel. Fel kellett tennie, hogy Darr is látta a hullákat, mire őt is agyonütötte.

A vádlott kihallgatása után az elnök a tanuk kihallgatását ejtette meg.

Angheliescu miniszter mulatságos rendelete a sepsiszentgyörgyi kollégiumhoz

Eltiltja az intézet növendékeit attól, hogy a város utcáin menetljenek Erotikával vádojja az énekkart

(Cluj-Kolozsvár, július 9. Az Uj Kelet tudósítójától.) A liberális iskolapolitikának mulatságos megnyilvánulása Angheliescu közoktatásiügyi miniszternek legújabb, Pteancu vezérfelügyelő javaslatára készült és a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó-kollégiumhoz intézett 51157. számú iskolakiegészítő rendelete, melyet június 26. i. dátummal a nagyszabeni közoktatásiügyi inspektorátus küldött a kolozsvári református egyházi főhatósághoz is.

A rendelet először a Pteancu által beterjesztett vádpontokra terjeszkedik ki és megemlíti, hogy egy ízben a kollégium növendékei végigmeneteltek Sepsiszentgyörgy főbb utvonalaiban és ez alkalommal magyarul énekeltek. Hibáztatja a miniszter azt, hogy az intézet igazgatója és általában véve az egész tanári kar nem beszél jól románul és indokolás nélkül kifogásolja az önképzőkör működését is. Ezekután a rendelet azt a komolytalan és nevesítéses vádat emeli a régi, nagyhirű székely gimnázium ellen, hogy zene- és énekkara erotikus tartalmú nótákat tanult be és azokat a fiatal diákok nyíltan énekeltek.

Nem kevésbé derűs és naiv a miniszteri

leirat rendelkező része sem. Angheliescu minideneke előtt eltiltja azt, hogy a kollégium és a sepsiszentgyörgyi polgári iskola növendékei együtt tartózkodjanak, de nem határozza meg azt, hogy mit ért az együtt-tartózkodás alatt. Az iskola egyik nagynevű professzorát eltiltja a román nyelv előadásától, jóllehet a nemrégiben lezajlott tanár-vizsgákon éppen ezt a professzort képesítették a román nyelv katedrájára. Ezek után pedig azt a bünt, hogy egy magyar kollégium magyarnyelvű diákjai magyarul mertek énekelni Sepsiszentgyörgyön, mely bölcsességgel úgy torolja meg a miniszter ur, hogy az intézet növendékeit eltiltja a város utcáin való csoportos meneteléstől.

Az unikumszámba menő leiratot azzal fejezi be Angheliescu, hogy amennyiben a sérelmezt kérdésekben nem következne be kielégítő változás, kénytelen lesz a kollégium működési engedélyét bevonnai. Itt van tehát az ideje annak, hogy a százados Mikó-kollégium véget vessen annak az erotikus ciklusnak, mely már odáig fajult, hogy az intézet növendékei énekelni és fényes nappal a város utcáin sétálni merészkedtek.

A zsidókat védő intézkedéseket

még a héten egész Lengyelországban foganatosítják Ünnepélyesen lezárták a tárgyalások

(Varsó, július 9. Az Uj Kelet tudósítójától.) A lengyel kormány és a zsidó kisebbség között megindult tárgyalások jelentős fázishoz érkeztek el a tegnapi nap folyamán. A zsidó parlamenti klub, amely tudvalevőleg valamennyi zsidópárt képviselőit egyesíti magában, végre platformot talált a megkötendő paktumról szóló deklaráció szövegére vonatkozólag. Ennek következtében tegnap Grabski miniszterelnök előtt ünnepélyesen lezárták a tárgyalásokat. Ennél az aktusnál jelen volt dr. Leon Reich, a zsidó parlamenti klub elnöke, továbbá Schreiber (cionista frakció), Rarbshtein (Mizrahi), Reizes (pártonkivüli), Kirschbraun (Aguda) képviselők és Trusker szenátor, mint a zsidó kereskedőklub delegátusa. A fogadtatás elején dr. Reich a következő beszédet intézte a miniszterelnökhöz:

— Miniszterelnök ur! A kormány képviselői sorozatos tanácskozásokat folytattak a zsidó parlamenti klub megbízottaival. Ezek a tanácskozások egy egyezséghez vezettek, amely egyrésztől összhangban van a zsidó népnek vallási, kulturális, politikai és közgazdasági téren felállított követeléseivel, másrésztől biztosítja az állam érdekeit és a Lengyelországban élő többi nemzeti kisebbségek megelégedésével is találkozik. A zsidó parlamenti klub, miként a múltban, jelenleg is a lengyel állam függetlenségének és határai sérthetlenségének alapján áll és fog állani a jövőben. Ennek az alapvető politikának szem előtt tartásával a zsidó parlamenti klub nevében van szerencsém a következő deklarációt előterjeszteni:

„A zsidó parlamenti klub, amely min-

denkor Lengyelország nagyhatalmi törekvéseinek és határai sérthetlenségének alapján állott és amely át van hatva ezenkívül a belső konszolidáció szükségességétől, ünnepélyesen kijelenti, hogy a sejmben ezeknek az elveknek megfelelő általános és a zsidó kisebbség érdekeit és jogait védő nemzeti politikát fog folytatni.”

Dr. Reich beszédére Grabski miniszterelnök a következőket válaszolta:

— Az urak nyilatkozatát a legteljesebb megelégedéssel veszem tudomásul. A magam részéről biztosíthatom önöket, hogy amiképen zsidó részről elvárjuk, hogy a köztársaság nagyhatalmi érdekeit, az állam belső konszolidációját, a közgazdasági és pénzügyi restaurációt szem előtt fogják tartani, azonképen a kormány is teljes figyelemmel fog viseltetni a zsidó kisebbség kulturális és gazdasági szükségleteivel szemben.

Ezután a miniszterelnök ünnepélyesen átvette a deklarációt tartalmazó okiratot, majd szívélyesen elbeszélgetett a küldöttség tagjaival, akiknek ujjal örömet fejezte ki a létrejött egyezség fölött. A miniszterelnök nem lepette el azokat a nehézségeket, amelyek az egyezség megkötését megelőzték, de hangsúlyozta, hogy éppen ezért rendkívül örül a paktum-ügy jó kimenetelének. A miniszterelnök fogadta ezután a lengyel és a zsidó sajtó képviselőit, akiknek a deklaráció szövegére vonatkozólag adott felvilágosításokat. Megígérte ez alkalommal, hogy az egyezséggel kapcsolatos intézkedéseket még a héten az egész ország területére foganatosítani fogják.

melyeket örök bérletbe

ek egy másik érdekes meg-Palesztinában. Ez a munkarvezkedése. A legnagyobb esztinának a „Soleh Bone“ szet. Ugyancsak munkás-obb nyomda: a Hapoel vasztási szövethozatás-nyei, mellyel a Mas-áségletét fedezni pénzámba men-Donen hatalmas munkás ahol a legdrágább étel

vezetek szociális parancsá munkát“. Ennek azután es megnyilatkozásai van- alig lehetne elképzelni, alkózó például több va-ajtót vásárolt meg Francia-ök és ajtók azonban már raktárban hevernek, mert lehetett elhelyezni belö-nyanis egyszerűen megta-zott ablakok és ajtók be-

itt, az országban is tud-ink; nincs tehát szükség y ha olcsóbb is, de a mi veszik el, — mondják, g szociális tudata is egyik a nemzeti iparok, amely a maga belső gazdasági s, a legnagyobb fejlődés-

kasság adott, szent jognak gát. Azt, hogy mindent, züksége van, az ő két itt találkozik szembe a dat azzal a nemzetközi y szívesen tekintené pia-ínát, nem pedig önálló Különösen áll ez An-az otthonépítés egy másik ly az angol és zsidó vi- Székely Béla

meg

nek

zám a

sztrációkkal

Képek:

vész Herzl-portréja

sító

spár az unokákkal

ában gyermekeivel

lók között

s császárt Palesz-

megvalósulásáról

Edmund Rotschild

ekben

érek társaságában

m

an

0 lei

Dr. Weissburg Chaim

Soha még olyan keservesen nem esett barátai kéznek, bucsuztató szavakat, emlékeket idéző, mult harcokat, drága álmokat, megjeljesülések boldog mámorát újra átélő méltatást írni, távozó bajtársról, sorból félreálló vezérről, mint nekem most, amikor a magam nevében, az Uj Kelet nevében és Erdély egész zsidósága nevében, utolsó, meleg, bajtársi kézszerítést küldök a boldog révbé befutó Dr. Weissburg Chaim után. Igazán és a szónak reális értelmében vett boldog révbé. Mert mire ezek a sorok napvilágot látnak, már bugva szeli a tenger habzó hullámain az a hajó, amely a Jaffai rév felé viszi az erdélyi zsidó nemzeti mozgalom megteremtőjét, Weissburg Chaimot. Boldog ember, hogy töretlen akarattal, csengő ifjúi erőben, úgy hagyhatta el a zsidóságért vívott küzdelmeinek ezt az áldatlan csataterét, mint egy győztes hadvezér, aki becsülettel megharcolta a népe harcait. Boldog ember, hogy most már véglegesen oda ölelheti magát arra a földre, ahhoz az országhoz, amely köré gyermekálmait szötte, amelyért férfi erejét áldozta, amelynek életét hívó rajongással ajánlotta és amelyért a távolból is, nagyszerű, ajklos kegyetlen harcait vívta.

Csak mi, otthonról is százszázalékos zsidók tudjuk igazán meglátni és tudjuk lelkünk mélyéig átérezni azt a végzettségűséget, amely ennek a kemény zsidó harcosnak életével parancsolt és állította őt küzdő soraink élére. Gyermekkorában, szülői otthonában alig tanult és látott több zsidóságot, mint a régi magyar éra elasszimilált, magyarra hasonlított zsidó családjainak bármely gyermeke. Fiatal gyermekkorában, a héber betűket is, éppen úgy alig hogy ősmerte, mint mindazok az iskolatársaink, akiknek zsidó ismeretei abban merültek ki, amit az állam, a heti két „hittanóra“ alatt engedélyezett számukra. És a héber betűnek idegenségét, még felnőtt korában is sokáig és nyomasztóan érezte. De a végzet különös szeszélye úgy akarta, hogy még egészen fiatal gyermekkorában, amikor még alig-alig tudott magyarul is olvasni, egy könyv kerüljön a kezébe. A Makkabeus szabadságharc története. És attól a pillanattól kezdve ez a gyerekmember lázas álmódosások rabja lett. Drága gyermekálmok, — hiszen mindannyian átéltük őket. De ennél az elasszimilált zsidó fiúnál különös és szokatlan erejű volt. Gyermekésszel Cionról álmodozott és nem is tudta, hogy akkor már felnőtt férfiak, meglelt emberek is ugyanugy rabjai voltak ennek az álomnak, mint az ő gyermeklelke. Álmodozásaiban zsidó hadseregeket szervezett, csataterveket gondolt ki, nemzeti színeket és zászlókat konstruált, elmerült annak elgondolásába, hogy hogyan fogja visszahódítani a zsidók országát a zsidó nép számára — és nem is tudta, hogy akkor már felnőtt emberek, meglelt férfiak már meg is kezdték ezt a nagy hódító, honfoglaló harcot: ugyan nem öldöklő fegyverekkel, hanem életosztó életet hirdető ekékkel és csákányokkal.

Akkor aztán jöttek a pesti egyetemi évek. Kicsinyke kis csoport voltunk mi akkor pesti cionisták, ifjú emberek, rajongó vén diákok, senki által komolyan vettek. És bizony, amikor közénk jött ez a fiatal vidéki diák, egyikünk se tulajdonított fontosságot jöttének. Egy tanítvánnyal több, — gondoltuk — és örültünk neki. Mert tanítvány volt ő, igaz, hogy a javából való, tanulni akaró és tanulni tudó. És, ha ugyan volt mit tanulni tőlem, — akkor elmondhatom, hogy az én tanítványom is volt. Ma már otthon, ha kezébe kerülnek ezek a soraim, ne ötközzön meg rajtuk. Hosszu ideig, örömmel tekintettem föl rá, ne bántsa őt, ha örömmel gondolok arra is, hogy a kezdetek kezdetén, ő volt az, aki én reám felnézett.

És ez volt az ő igazi ereje: tanítvány volt, a tanulni akarás, mindent leküzdő elhatározottságában. A cionizmust nem az olcsó jelszavakban és szórakoztató egyletekben kereste, hanem a lélek teljes átalakulásában, a régi idegen mentalitás teljes levételében és az egyéniség teljes átcsidósulásában. Az iskolából, alighogy a héber betűk ismeretét hozta magával — és ez, a zsidóságban teljesen tudatlan fiatalember, akadályt nem ismerő akaratlan vetette magát a héber nyelv tanulására. Hányunknak volt ehhez elég erők és hitünk? Azok a lelkes diáksaták, egyleti szónoklások, szavakkal és sokszor ököllal vívott harcok az elvek csataterén, amelyeket sokszor egymás mellett verekedtünk végig, neki mégis csak mellékes ügyek vol-

tak. Ugy tanulta, úgy akarta a zsidóságot, mint aki ösztönösen érzi, hogy a népének szüksége lesz erre a tudására.

Aztán a háboru keserves évei, hosszú esztendőik fogsága az orosz hómezőkön — és amikor szökve, országhatárokon bujdokolva végre visszaérkezett egy korábbi fehér fejű és ragyogóan fiatal izmu férfi állott előttünk, aki a közeljövő eseményeinek biztos előrelátásában, hihetetlen tüzzel, akarattal és mindent legázoló erővel vetette magát az erdélyi zsidó nép megszervezésére. Keze alatt és mintha csak varázsszóra, a semmiből nőttek ki ezen a földön soha nem látott zsidó intézmények. És ebben az alkotó lázában olyan kemény, olyan kegyetlen tudott lenni, amilyen kegyetlenek csak az igazi alkotók. Embersors, életboldogság, mások és maga nyugalma, mind mind semmivé törpült előtte, ha a zsidóság összeredekeiről volt szó. Az erdélyi zsidóságot, nemzeti szövetségbe tömöríteni, hamar, amíg nem késő! Hatalmas szervezői munka, sok sok erőt és pénzt igényelő. Az erő megvolt nála. A pénz? Ameddig volt neki, addig az is megvolt. És amikor a sajtója fogytán volt, habozás nélkül kiharcolta a zsidó zsebekből.

Iskolát kellett építeni az új zsidó generációnak. De honnan a tanárokat, héberül tudókat, héberül tanítókat az erdélyi zsidóságnak? Vonatra ült és Bécsből importálta tucatjával a legkiválóbb tanárokat. És ha kétségbeesetten kérdeztük: honnan fogjuk fizetni ezeket az embereket, a felelete könnyen állott: koplaljanak, ha kell, halljanak éhen, de a zsidó iskolának meg kell lenni. És meg lett. A sajtó. Ki álmodozott volna valaha magyar nyelvterületen zsidó napilapról. Hiszen a régi időben már az is nagy dolog volt, ha dilettánsok szerkesztésében szegényes tizenhatoldalas hetilapot tudtunk a zsidóügy szolgálatába állítani. És ez az

Csáky gróf magyar honvédelmi miniszter a katonai különítmények fentartása mellett

(Budapest, július 9.) Ma került sor a magyar nemzetgyűlésen, hogy Csáky Károly gróf honvédelmi miniszter válaszoljon Peyer Károlynak a katonai politikai osztály és más tisztviselők fentartása ügyében előterjesztett interpellációjára. A honvédelmi miniszter válasza nagy vihart keltett, mert Csáky Károly gróf egy kissé cinikus szövegezésben ugyan, de mégis nyíltsággal jelentette ki, hogy ezek a szervezetek fennállanak és továbbra is megmaradnak. A baloldalon általános volt az vélemény, hogy a honvédelmi miniszter mai nyilatkozatából arra kell következtetni, hogy vagy a kamarilla hatalma erősödött a kormány hatalmának rovására, vagy pedig a kormány közeledett a kamarillához.

Megkezdődnek a gyakorlati intézkedések a hivatalos antiszemitizmus leküzdésére Végetért a varsói konferencia

(Varsó, július 9. Az Uj Kelet tudósítójától.) Röviden jelentettük tegnap azt a nagyfontosságú eseményt, amely a népszövetségi ligák varsói ülésén, az európai hivatalos antiszemitizmus leküzdésének érdekében történt. Aurlald francia delegátus tudvalevőleg egy javaslatot terjesztett be, amely azt célozta, hogy elsősorban a különböző államokban nyíltan, vagy hallgatólagosan fennálló numerusz klauzuzst megszüntessék, másodsorban lehetetlenné tegyenek minden olyan hivatalos eljárást, amely a zsidó kisebbségek kulturális és gazdasági jogait sérti. Aurlald javaslatát, mint közöltük, egyhangúlag megszavazták és ma már

megkezdődtek a gyakorlati végrehajtásra vonatkozó intézkedések.

A népszövetségi ligák uniójának eme lépése az első olyan cselekedet, amely ennek az intézménynek eredeti hivatását igyekszik betölteni. A népszövetségi ligák azért alakultak annak idején, hogy a Wilson által kijelölt irányvonalak szerint, minden országban figyelemmel kísérjék az egyes kormányoknak a kisebbségekkel szemben követett magatartását és amennyiben jogtalanságot tapasztalának, a panaszkodók a ligák fölött álló genfi központi népszövetség elé terjesszék.

Közel hét éven keresztül, a háboru befejezése óta, nem ismerte fel a népszövetség azt a feladatát, amelyért egyáltalában létrehozták.

Éppen ezért minden liberálisan gondolkodó ember örömmel kell hogy üdvözölje az unió varsói ülését, amelyen ez a ráeszmélés megtörtént.

Aurlald javaslatának elfogadását megkönnyítette a zsidó diákok világszervezetének meghatározó memo-

ember, a héber tanárokkal egyidőben, tucatjával szállította le a legkiválóbb zsidó újságírókat az Uj Kelethez, a biztos koplalásba, a jól tudott pénzelenségbe, kegyetlenül és nem törődve senkivel: de a zsidó sajtó megszületett és él.

Igen bizony: így van ez. Ami manapság Erdély területén a zsidó életet hirdeti és a zsidó életet fentartani van hivatva, az a földön, azt elvégezte, erős, kegyetlen embernek: Weissburg Chaimnak a műve. De minden itteni alkotását átragyogták a soha el nem felejtett gyermekálmok: a hadseregszervezés, az országhódítás... Rub el-Naszra és Czur-Salom, a gyermekálmok testetöltött megvalósulásai.

Hatesztendői emberföltötti munka után nem kifáradva és nem pihenni ment el közülünk. Ami tenni való volt itt ezen a földön, azt elvégezte, ami építeni való volt, annak lerakta az alapjait. Nem volt több hivatása itt mi közöttünk. A kiépítés, a fejlesztés munkájához elég lesz a mi erők is: elment közülünk a mi vágyaink országába, mint egy győztes hadvezér, aki megharcolta népe harcait.

Soha még olyan nehezen nem esett barátai kéznek bucsuzó szavakat írni távozó bajtársról, mint nekem Dr. Weissburg Chaimról. Nem így képzelttem, nem így hittem a távozást. Sokszor, sokszor beszéltem róla, hogy akik régen, évtizedekkel ezelőtt együtt kezdtük meg zsidó harcainkat, együtt fogjuk itt hagyni a harcok színterét, hogy elmehessünk haza, haza, a mi földünkre. A sors másképpen akarta és csak fájo szívvel tudok bucsut inteni a hajó felé, amely őt már viszi a boldog rév felé. Jó bajtársunk, harcos társunk a népünkért való küzdelemben jó boldogulást, újabb kemény munkát a mi földünkön és viszontlátásra hamar, nagyon hamar odahaza. Giszkalay János

randuma, amelyet az unióhoz intézett és amely a következőképen hangzik:

„Annak a harmincezer zsidó diáknak a nevében, akik tizenkilenc különböző államban folytatják tanulmányaikat, bátrak vagyunk felhívni a kongresszus figyelmét arra, hogy az egyes európai egyetemeken a zsidó diákok felvételét korlátozzák. A numerusz klauzuzs kérdése égetővé vált. Több mint negyezer zsidó diák, akiket szűkebb hazájuk egyeteméről kizártak, idegen földön bolyong és a legnehezebb életkörülmények között, idegen nyelven folytatja tanulmányait. Egyes országokban a numerusz klauzuzs törvényt vált, más államokban pedig hallgatólagosan vették keresztül. Minden olyan kísérlettel szemben, amely a numerusz klauzuzs szükségességét igazolni akarja, fel kell hogy hívjuk a figyelmet arra, hogy ez a kizárás egyedül az általa sújtott hallgatók fájának és felékeztetésének szól.”

A zsidó diákok remélik, hogy a népszövetségi ligák uniójának sikerülnie fog, európai akciójával, a hivatalos antiszemitizmus egyéb megnyilvánulásával együtt, a numerusz klauzuzst is

hatálytalanítani.

A ligák ülése egyébként tegnap befejeződött és most már a genfi népszövetségen a sor, hogy a Varsóban hozott határozatoknak ez érdekelt államokban érvényt szerezzen.

Varsó, július 9. A népszövetségi ligák uniója, mielőtt ülését bezárta, megszavazott egy javaslatot, amely az utódállamban élő kisebbségi állampolgárok polgári jogainak megvédésére és a kisebbségi jogok kodifikálására vonatkozik. Ezt a javaslatot is a genfi népszövetséghez továbbították.

(C) viharok
vidék p
a több
család t
lejre tel

hi

Franciaor
ajánlat l

foglalkoz
ról. Tan
keltő kü
rekl lá
spanyol
rifkabilok
meg azt,
Dell az a

E

(Cluj-
sitójától.)
nyugodan
Görögtem
szemben,
nek front
azonban n
falai a fák
elmult éjj
mélyebben
bajokat ok
Itt a r
sen katasz
há, amely
már régo
különösen
mutattak f
járultak a
jövőre kilá

Közben
vihar. A h
le az esőár
a falak kö
templom-ut
ták az elem
pantak. Cs
egyetlen eg

Az első,
Lőrincz Józ
szaladt ki a
következő p
mekét kiszá
két gyermek
dölt be a h
A többie
meg. Wagn
szönhette él
kadtt ágyso
akadt még t
hálózat. A
ágysondrony
utára. Esze
aki nem tud
remtést és k

Nemsoká
ság és a ren
mentési mun
rult emberek
kimenteni ve
és téglatorna
tek Márton
Pirostka, akik
körül borzalt
csákányokkal
Később e

TUNGSRAM A legjobb villanyművek
Híradóval kapcsoló

Óriási árvizkatasztrófa Máramarosban

(Cluj-Kolozsvár, július 9. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az utóbbi napok csapadécai, tomboló viharok és jégesők katasztrófális arányokat öltöttek Erdélyben. A Szamosvölgye és a Küküllő-vidék pusztulása után most Máramarostól jelentenek katasztrófális árvizeket. Borsa községben a több nap óta tartó árvíz több lakóházat és a házak melléképületeit lesodorta. Számítalan zsidó család teljesen hajléktalanná vált. A község leirhatatlan nyomorba jutott. A kár több millió lejre tehető.

Franciaország

hivatalosan békeajánlatot tesz Abd el Krimnek

Poincaré fegyverezte föl Abd el Krim csapatait

Páris, július 9. Poincaré ma nyilatkozott a marokkói helyzetről és kijelentette, hogy Franciaország Spanyolországgal együtt hivatalosan békeajánlatot fog tenni Abd el Krimnek. Az ajánlat legfőbb pontja az lesz, hogy elismerik a rif-kabilok függetlenségét.

London, július 9. Robert Dell, az ismert író, aki különösen külpolitikai kérdésekkel foglalkozik, a „New York National”-ban érdekes tanulmányt közöl a marokkói hadjárat történetéről. Tanulmányában kifejti, hogy a marokkói hadihelyzetért Poincaré felelős. A nagy feltűnést keltő külpolitikai tanulmány elmondja, hogy Poincaré a háború után Abd el Krimet fegyverekkel látta el, abban a véleményben, hogy a rifkabilok ezekkel a fegyverekkel kiűzik a spanyolokat Marokkóból és ilyen módon Franciaország kaphatja meg spanyol Marokkót is. A rifkabilok csak Poincaré közreműködésével juthattak fegyverekhez és Poincaré akadályozta meg azt, hogy Abd el Krimet már a spanyolok ellen való felkelés idején blokálni lehessen. Dell az angol sajtó legújabb diplomáciai újságírói közé tartozik.

Emeletes házat döntött össze az éjjeli vihar

Emberéletben nem esett kár

(Cluj-Kolozsvár, július 9. Az Uj Kelet tudósítójától.) A Házsongárd körüli rész egyik nyugodalmas, zöldbe borított villarészében, a Görögtemplom utcán, fent a Mátyás-villával szemben, két ósdi ház huzódik meg. Az egyiknek frontja belesik az utca vonalába, a másik azonban mögötte egy kis emelkedésen állott, falai a fáktól ki sem látszottak az utcára. Az elmúlt éjjel igen heves vihar tombolt, amely a mélyebben fekvő helyeken majdnem mindenütt bajokat okozott.

Itt a magasabban fekvő ház körül egyenesen katasztrófális arányokat öltött a vihar. A ház, amely a görögkatolikus státus tulajdona, már régóta renoválásra szorult, minthogy falai, különösen a talapat körül, olyan repedéseket mutattak fel, hogy a lakók állandó panasszal járultak a státus gondnokához, amely a közeljövőre kilátásba is helyezte a ház rendbekerítését.

Az aradat

Közben szakadt azonban le az éjjelutáni vihar. A hegy felől óriási tömegekben rohant le az esőaradat, amely a ház falát alámosta és a falak körül keresett utat a lejtős Görögtemplom-utca árkába. A falak sokáig nem bírták az elemek erejét és percek alatt összeropantak. Csoda, hogy a ház lakói közül életét egyetlen egy sem vesztette.

Az első, akit a katasztrófa álmából felzavart, Lőrincz József parkett-készítő volt. Rémülten szaladt ki a házból a nagy recsegésre, de a következő pillanatban visszatért, hogy két gyermekét kiszabadítsa. Ha egy pillanatot késik, két gyermeke odapusztul. Mert éppen akkor dőlt be a ház emelet.

A többiek csodálatos módon menekültek meg. Wagner Hilda zongoratanárnő annak köszönhette életét, hogy egy, az emeletről leszállt ágy sodrony alá került, amely valahogy úgy akadott meg fölötte, mint egy veszélyt elhárító hálózat. A szerencsétlen teremtés kibújt az ágy sodrony alól és a törmelékekből kijutott az utcára. Eszelősen futott egy ingben apjához, aki nem tudta lecsillapítani a szerencsétlen teremtést és kocsmába vitte.

Nemsokára a helyszínre érkezett a tűzoltóság és a rendőrség és nyomban megkezdtek a mentési munkálatokat. A törmelék közé szorult embereket nagy erőfeszítésekkel sikerült kimenteni veszedelmes helyzetükből. A kövek és téglatörmelék eltakarítása után előkerültek Márton Mariska varrónő és huga Márton Piroška, akikre hosszas keresés után, a pince körül borzalmas állapotban bukkantak rá a csákányokkal dolgozó tűzoltók.

Később egy szakasz csendőrséget vezényel-

tek ki a ház köré a rend fenntartására. Amint ugyanis a városban elterjedt az összeomlás híre, valóságos népvándorlás hömpölygött a dombos uton a kilences számú házba, ahonnan távol kellett tartani az embereket, mert az összeomlott ház északi fala még ott meredt és félt volt, hogy bármely pillanatban rázuhan a törmelékekre.

A kíváncsiakkal együtt jött föl két lakója a háznak, Lickmann Aladár, az Agrárbank tiszviselője és Bakovszky Ferenc pincér. Lickmann születésnapját ünnepelte, Bakovszky pedig vidám társaságban borozgatott hajnalig. Ennek köszönhetően nemcsak az életüket, hanem azt is, hogy idegeik megkímélődtek.

A segítség

Délben a rendőrség hozzájárult a lakberendezések, főleg a ruha nélkül maradt kárvalottak öltözékeinek és felsőruházatuk előkeresésére, azonban csak izekre tört butordarabokat lehetett találni a romok között. A ruhaneműk alighanem a pince körüli omladékok között vannak és napokig fog tartani, amíg elő lehet majd ásni azokat.

Az emelet egyik lakását H. Tarring angol hölgy bérelte, aki néhány hónap előtt egészen ujonnan bebutorozta, rendbe hozta a lakást és a nyári hónapokra hazájába utazott. A lakást az angol konzulátus védelmére bizta. Ma délelőtt Gilmore kolozsvári angol konzul meg is jelent az összeomlott ház előtt.

Megjelentek a status emberei is, akik a szinte pörén maradt lakóknak segítséget helyeztek kilátásba. Addig is társadalmi akció utján fogják a szerencsétleneket bajukból kiszegíteni.

— **Kereskedelmi doktorátus.** Berlinből jelentik: A porosz kereskedelmi főiskolák közös elhatározással követelik a kormánytól, hogy jogot kapjanak a doktori címet adni mindazon hallgatóknak, akik a főiskolák elvégzése után önálló disszertációval beigazolták, hogy a kereskedelmi tudományok fejlesztésére és előbbrevitelére alkalmasak. Az értekezés a kereskedelem története, kereskedelmi jog, nemzetközi forgatóke, kereskedelmi földrajz, könyvelés, matézis és áruismeret köréből vehető. A jelölt ezeffelül szóbeli vizsgát is tesz német, angol, vagy francia nyelven. A javaslat legközelebb a porosz Landtag elé kerül.

— **Megtörtént Gelsenkirchen kiürítése.** Gelsenkirchenből jelentik: A megszálló csapatok parancsnoka elrendelte a gelsenkircheni zóna kiürítését. Először a tüzéség vonult el. A lakosság teljes nyugalommal fogadta a francia csapatok elvonulását.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidóság napilapja
Szerkesztő: Giszkalay János és dr. Marton Ernő
Felelős szerkesztő Dr. Marton Ernő
Előfizetési árak: Egy hónapra 85 lej, negyedévre 240 lej, félévre 460 lej, egész évre 880 lej.
Az Uj Kelet cikkeinek utánnomátái csak a forrás megjelölésével engedjék meg.

A mai naptár

Kétezeresztendősi rablógazdálkodás tette szikkadtá és kopárrá a bibliabeli tejjel, mézsel folyó Kánaán földjét. Kétezer esztendőn keresztül irtották ki az erdőket Palesztinában, kő és homok lett a valamikor pompázó erdők és rétek helyén. A források bővizének leveztéséről nem gondoskodtak, úgy, hogy az élet bőséges vize szerteáradt a mezőkre és ott mocsárrá üledve, a maláriás halál miazmái tenyésztek.

Kétezeresztendősi rablógazdálkodás után úgy nézett ki az ország, a bibliai Kánaán, mintha évezredek geológiai kataklizmák nyomait viselné magán. Mert valamelyik földterületnek klímája a legszorosabb viszonyban van a florával, amely ha erőszakos uton megváltozik, magával hozza a klíma katasztrófális megváltozását is. Így volt ez eddig. De egynéhány év óta, mióta a chalucok, a zsidó pionirok, elindultak, hogy a Keren Kajemeth által megváltozott földön meghódítsák a zsidók számára a munkát is, gyökeresen megváltozott minden.

A Zsidó Nemzeti Alap nemcsak a földet váltja vissza, de szakértő módon teszi jóvá két évezred bűnét. A letarolt hegyoldalakon újra erdők zöldülnek, máról-holnapra olajfakertek, ciprusligetek és eukaliptusz-erdők jelzik a Keren Kajemeth és chalucok munkáját. És bár a munka ma még csak a kezdet kezdetén van, az erdők ültetése már is érezteti jótékony hatását. A palesztinai benszülöttek mondják, hogy a vetéseket sohasem lengette annyi kellemes szellő, mint ebben az évben és sohasem öntözte a földeket olyan jótékony eső, mióta erdőket ültetett a zsidó pénz és a zsidó kéz munkája.

Minden erdő közül, szimbólikus jelentőségben is, legjobban van a szívünkhöz növe az, amelyiket az ő-uj föld megálmódójának, Herzl Tivadarnak a nevével neveztek el. A nagy vezér halálának évfordulóján ültessetek el egy fát a Herzl erdőbe, amely árnyékot, enyhé szellőt és jótékony esőt ad a megújított földnek.

— **Herzl-gyászintézetet a Poala Cedekben.** A kolozsvári Ceire Mizrahi Thamusz 20-án, vasárnap d. e. féltizenegy órakor a Poala Cedek imaházban Herzl halálának 21. éves évfordulóján gyászintézetet tart.

— **Halálozás.** Löbl Adolfné szül. Hirschfeld Nelly, aki annak idején a Hakinor zsidó zeneegyesület volt agilis és szimpatikus tagja, 26 éves korában váratlanul elhunyt. A fiatal asszonyt, akinek halála városzerte nagy részvétet keltett, holnap délután 3 órakor temetik az Árpád-u. 74. szám alatti gyászházból.

— **Nagy tűzkatasztrófa Kolumbia államban.** Newyorkból jelentik: A délamerikai Kolumbia államban lévő Manizales várost egy hatalmas tűzvész teljesen elpusztította. A tűz egy raktárban ütött ki, amelyben vegyészeti cikkek voltak felhalmozva. A lángok félelmetes gyorsasággal terjedtek, úgy, hogy pillanatok alatt hatalmas áruházak, hotelek és kormánypaloták állottak egyetlen lángtenger közepén. A középületekben az összes irattárak elhamvadtak. A város lakossága semmit nem menthetett meg. Mindenki örült, hogy életben maradt. A halottak száma aránylag kevés. Újabb jelentések szerint a kormány ostromállapotot hirdetett ki a városban és külön csapatokat küldött ki a fosztogatások elnyomására. Kolumbia állam-

l egyidőben, tucatjával zsidó újságírókat az Uj sba, a jól tudott pénz-nem törődve senkivel: ott és él. Amí manapság Erdély irdeti és a zsidó életet mind, ennek a drága, nek: Weissburg Chajim-teni alkotását átrsgyog- gyermekálmok: a had- dítás... Rub el-Naszra álmok testetöltött meg-

ti munka után nem ment el közülünk. Amí a földön, azt elvégezte, mak lerakta az alapjait, mi közöttünk. A kiépi- elég lesz a mi erőnk is: yaink országába, mint aki megharcolta népe

nem esett baráti kéz- távozó bajtársról, mint aról. Nem így képzel- oztát. Sokszor, sokszor égen, évtizedekkel ez- zsidó harcainkat, együtt szüretét, hogy elme- földünkre. A sors más- szívvel tudok bucsut már viszi a boldog roos társunk a népünk- dogulást, újabb kemény s viszontlátásra hamar, Giszkalay János

Miniszter mellett

Csáky Károly gróf szti és más tisztii miniszter válasza ben ugyan, de mégis is megmaradnak. A nyilatkozatából arra atalmának rovására,

Értesítések

intézt és amely a

zsidó diáknak a nevé- mböző államban foly- ak vagyunk felhívni arra, hogy az egyes ó diákok felvételét zusz kérdése égetővé r zsidó diák, akiket ről kizártak, idegen ezebb életkörülmények ytatja tanulmányait. sz clauzus törvényé hallgatólágoosan vit- kísérlettel szemben, zükségességét igazolni k a figyelmet arra, ez általa sújtott hall- nek szól.

hogy a népszövetségi európai akciójával, réb megnyilvánulásai- zt is

ani. tegnap befejeződött sgeon a sor, hogy a ak ez érdekelt álla-

retségi ligák uniója, zott egy javaslatot, kisebbségi állampol- sére és a kisebbségi k. Ezt a javaslatot bbították.

...világhírű...
...kapcsoló!

Kristály Kereskedők figyelmébe! Festünk szüntaróan adju-ztálva bár- milyea s-inre végáru-át: fejtendőket, pamut- és gyapju ton-lat. **Cluj** Telefon **5 0 0**

Nagyon olcsó száraz vegyi ruhatisztítás CZINK. Cluj

KÖZGAZDASÁG

A nagyváradi gyáriparosok szövetsége a munkakamarákról szóló törvény módosításáért

A zárórendelet sérelmei

Oradea-Mare-Nagyvárad, július 9. Az *Uj Kelet* tudósítójától.) A gyáriparosok országos szövetségének nagyváradi körzete tegnap Nagyváradon ülést tartott, melyen Szemere Miklós társelnök elnökölt. Az ülés első pontján az új zárórendelet és a munkaszünetről szóló törvény megvitatása szerepelt. A vitában résztvevők rámutattak a zárórendeletnek azon sérelmes intézkedésére, mely a zárót délután 1—3 óra közötti időben szabja meg. Ez főleg azokra a vállalatokra nézve sérelmes, melyek egységes munkaidőben dolgoztatnak délután 2 óráig. Ezeknél a vállalatoknál az irodák déli szünetideje nem állapítható meg 1 és 3 óra között. Catania rendőrprektus teljes mértékben akceptálta a munkaadók kívánságát és megengedte, hogy azon vállalatok irodái, melyeknek üzemei délután 2 óráig megszűnés nélkül dolgoznak, délután 2 óráig tartassanak nyitva.

A vita második pontját a munkakamarákról alkotott törvény sérelmes intézkedései képezték. A gyáriparosok szerint a törvényjavaslat módosítá-

sokra szorult, különösen abból a szempontból, hogy a munkakamárák tanácsába beküldendő tagokat a kereskedelmi kamarák vannak hivatva delegálni, holott a kereskedelmi és ipari kamarákban a tényleges munkaadók reprezentánsai — az új kamarai törvény értelmében — nem is lesznek benne. A munkaadók ezért olyképen óhajták módosítani a javaslatot, hogy a nagyiparosoknak a munkakamárákba való delegálása ne legyen a kereskedelmi kamarákhoz kötve. Hasonló kívánsága a gyáriparosoknak a legfőbb munkaügyi tanácsba delegálandó munkaadói tagokat illetően is.

A nagyváradi ipari és kereskedelmi kamara újjászervezésének vitája során Steiner igazgató a „Carmen” cipőgyár vezetője azon javaslatának elfogadását kérte, hogy az 1%-os forgalmi adót töröljék el legalább azokra az árukra vonatkozólag, melyek az egyes gyárak területén adatnak el.

A javaslatot a gyáriparosok szövetsége magáévá tette. Az ülés ezzel véget ért.

A sztrájkoló bányári és vas-munkások felvették a munkát

(Cluj-Kolozsvár, július 9. Az *Uj Kelet* tudósítójától.) Tudvalevő, hogy a kolozsvári nagyiparnak az egyes munkásszervezőkkel kötött kollektív-szerződésai a tavaszi hónapokban járnak le. Eddig ezeket a lejárt szerződéseket sikerült békés tárgyalások után meghosszabbítani, az idén azonban a meghosszabbításra vonatkozó békés tárgyalások sikertelenek maradtak és a Renner-gyár cipőgyári munkásai több mint 7 hetes, a vas- és fémipari munkások pedig több mint 6 hetes sztrájkmozgalomba mentek s csak a sztrájk után kötötték meg az új szerződést. A nyomda- és asztalosiparban szintén csak hetekig tartó tárgyalások után sikerült a szerződéseket meghosszabbítani. A munkaadók és munkások között felmerült differenciák — és ez adja meg a mozgalom érdekességét — ha látszólag jelentéktelen bérkövetelések miatt is merültek fel, lényegében presztizskérdések miatt mérgesedtek el. Annál is inkább jelentős volt ez a harc, mert tulajdonképpen a két munkásszervezet kolozsvári székhelyén vitatott meg, tehát a két szervezet erőpróbája volt s így erősen befolyásolja a többi városok hasonló mozgalmainak irányát.

A tárgyalások a tegnapi nap folyamán végre eredménnyel befejeződtek. A munkaadók teljesítették a bányári munkásoknak, valamint a vas- és fémipari munkásoknak minimális bérkövetelését és egy a munkaadók, mint a munkások kötelezték magukat arra, hogy a sztrájkból kifolyólag semmiféle reorziót nem alkalmaznak, vagyis a munkaadók fokozatosan visszavezik a sztrájkoló munkásokat, a szervezett munkások pedig nem kívánják az ugynevezett sztrájkörző munkások elbocsátását. A munkaadók teljesítették a nyomdai munkások követelését is, míg az asztalosmunkásokkal való tárgyalásokat augusztus 26-ra, a szerződés lejáratának napjára halasztották el.

A munkaadói és munkásszervezetek részéről különös megállapodás jött létre arra nézve is, hogy jövőre egységes lejáratu és egységes típusu kollektív-szerződéseket fognak kötni, mely február 15-től augusztus 15-ig szóló időtartamra fog szólni.

A tárgyalások befejezése után a mai napon, egy a bányári, mint a vas- és fémipari munkások felvették a munkát.

¶ Az egész világon esik a gabona ára.

A gabonapiac irányzata már napok óta a lanyhaság jegyében folyik. A terméskilátások, illetve az új kenyérmagvak minőségi és mennyiségi eredménye

napról-napra kedvezőbb adatokat hoz nyilvánosságra, úgyhogy az erősödő kínálat tartós áresést idézett már eddig is elő a gabonapiacra. Az amerikai gabonapiacra is tartós árlemerző jellegű folyamat következett be a júliusi és szeptemberi búzában, úgyhogy az olasz kikötőkben is leszállították már a tengerentúli gabonáikat. A Velencében tárolt importgabona-árak angol shillingben tonnánként és dollárban métermázsánként a következők: Rosafé 80 kg. 266 sch. Hardwinter 2. 6-30 dollár, La Plata sárga tengeri 177 sh. La Plata vörös tengeri 187 sh. A Genuában piacra dobott amerikai buzákat vagonba rakva, angol shillingben tonnánként ma így jegyezték: Barusso 78 kg. 246 sh. Barusso 80. kg. 250 sh. Rosafé 80 kg. 255 sh.

¶ Aradon megszűnt a malmok katonai ellenőrzése. Aradról jelentik: Arad város és megye liasz- és termény ellenőrzőbizottsága ma távirati rendeletet kapott a legfelsőbb liaszbizottságtól, amely kimondja, hogy a katonai ellenőrzést meg kell szüntetni a malmokban. A rendelet alapján ma délután az aradi liaszbizottság ülést tartott, amelyen intézkedés történt, hogy a rendeletet fogadtassák. Ugyancsak délután az aradi malmokból bevonták a katonai osztagokat és ezzel megszűnt a szigorú ellenőrzés. Szakvélemények szerint, rövidesen további intézkedések várhatók, amelyek teljesen szabaddá teszik a gabona forgalmát és megszüntetik az integrálistól őrlésére vonatkozó rendeletet.

¶ A Malomszindikátus közgyűlése. Az erdélyi és bánági közép- és kismalmok szindikátusa július 12-én Aradon tartja meg az évi közgyűlést. A közgyűlés egyik tárgya a szindikátus székhelyének kérdésében való határozathozatal. Eddig a székhely Kolozsvár, ahonnan a szervezkedés kiindult. Minthogy azonban a szindikátus tagjainak 80 szá-

Prima minőségű

lakkövek

minden színben és szélességben raktárról kaphatók. — Csak viszontelárusítók részére

ADLER SÁNDOR
Oradea-Mare, Piața Regina Maria No. 4.

ban nagyarányú segélyakciót szerveztek. A repülő-társulatok az egész légi szolgálatot a felsegélyezés céljaira állították be. A város kereskedelmi negyede teljesen porrá égett. A Newyorkban székelő Kolumbia főkonzul jelentése szerint ez a kár egyedül húszmillió dollárra rug.

— Lédererné mosolyogva fogadta a halálos ítéletet. Budapestről jelentik: Lédererné a halálos ítélet után mosolyogva közölte cellatársával, Oreskovics Bogumilnéval, — akit mert gázzal megfojtotta rokonát, a bíróság életfogytiglani fegyházra ítélte, — a halálbüntetést, melyet a bíróság reá kimondott. A két elítélt egyideig csendesen beszélgetett. Lédererné hirtelen haját tépve örvöngeni kezdett. Oreskovicsné sirva kérte a fogházőröket, hogy távolítsák el cellájából Léderernét, mert nem tud Léderernével együtt aludni. Léderernét rögtön kivették a cellából. Lédererné később megnyugodott és reggelig aludt.

* Adler Nándor hegedűművész, aki Bécsben végezte a zenefőiskolát, hazaérkezett szülővárosába és előrehaladott hegedűsöknök egy hathetes kurzust nyit. Jelentkezés Str. Elisabeta 34. alatt, d. u. 3—4 óra között.

— Megjelent Ben Ami Palesztináról írott könyve. A bécsi Julius Fischer Verlag kiadásában a napokban hagyta el a sajtót Ben Ami „Uj Palesztina” című könyve, amely azokat az utleírásokat hozza nyilvánosságra, amelyeket a szerző az újságokban nem közölhetett. Ben Ami új könyve, az Egei-tengeren keresztül és a Belső-ázsiai partok mentén Kairóig vezet és harmincnegyedik illusztrációt is tartalmaz. Ára 100 lej és már minden könyvkereskedésben kapható. Bővebb ismertetésére a legközelebbi nappokban visszatérünk.

— Talmud Tóra-tanfolyam a Tarbut-iskolákban. A Tarbut iskolák igazgatósága értesíti az érdekelteket, hogy a Talmud Tóra-tanfolyam folyó hó 12-én (vasárnap) d. e. 8 órakor megkezdődik. A tanfolyam vezetője Klein Eliahu tanár ur. Jelentkezni lehet d. e. 10—12-ig az irodában.

— Gyakorlati héber-tanfolyam a Tarbut-iskolákban. Értesítjük az érdeklődőket, hogy a Palesztinába kívándorolni, vagy kirándulni szándékozók részére gyakorlati héber kurzust nyitunk, ahol szakszerű oktatás mellett főképpen arra törekszünk, hogy a mindennapi élet legszükségesebb szokásait elsajátíthassák és ebben a körben a nyelv használatában megfelelő készségre tehesenek szert. Jelentkezni lehet szombat kivételével 1925 július 15-ig bezárólag mindennap d. e. 8—10-ig. (Str. Gen. Berthelot v. Eötvös-u. 8.)

* Orvosok véleménye a nőkről. Párisból jelentik: A legutóbbi nemzetközi kongresszuson érdekes előadást tartott a nőkről Marguens francia orvosprofesszor. Kijelentette, hogy csak azok a nők felelnek meg igazán élethivatásuknak, akik nem csak lelki, hanem testikuluszát is tűznek. A test ápolására különösen a „Bijou” kivonatból készült kölni használata alkalmas, mert a bőrt puhán és illatosan konzerválja. A „Bijou” Kolozsvárt egyedül a Rózsa Royal-drogériában (Főter 26.) kapható üvegenként 55 lejért, amely egy liter kölni készítéséhez elég.

* Az Erdélyi Bank és Takarékpénztár R-7. igazgatósága tisztelettel értesíti igen tisztelt betéteseit, hogy az intézetnél elhelyezett folyószámla és takarékbetétek kamatlatát július hó 15-től kezdve 2 százalékkal leszállítja.

* Orvosi hír. Dr. M. Geiszt Renée nőorvos, dr. Markovics Ignác bel- és gyermekorvos 3 hétre külföldre utaztak.

— A forgalmiadó átalányfizetésének kérelmezése. Aradról jelentik: Az aradi pénzügyigazgatósághoz ma rendelet érkezett, hogy mindazon kereskedők, akik a múlt év folyamán a forgalmiadót pauszáléban fizették be és azt az új pénzügyi évben is ily módon akarják fizetni, kérvényben tartoznak a pauszalé meghosszabbítást a pénzügyigazgatóságtól kérni. Amennyiben üzleti forgalmuk nem változott, a pauszalé összegét változatlanul hagyják, míg annak csökkentése, vagy emelkedése esetén a bizottság a helyszínen állapítja meg a forgalom után fizetendő adóösszeget.

Már csak **22** nap választ el attól, hogy a reménytől, hogy **100** Kolozsvárt

leért csaknem kettőmilliót érő kis uradalom tulajdonosává lehessünk! Sorsjegyek kaphatók mindenhelybeli pénzügyintézetnél, valamennyi fődíszteremben és üzletben, a Közhasznú Tkp.-ben (Cal. Victoriei 3.), ahol postai rendelések is eszközölhetnek. Vidéken: N. Várad, Máramaros-Sziget, N. Bánya, Nagykároly, Szatmár, Tasnád, Zilah, Sz-Somlyó, Zsibó, Dás, Bezerce, Szamosújvár, M.-Vásárhely, Csikszerecs, Kézdivásárhely, Barót, Ditró, S.-Szentgyörgy Kovászna, Szászrégen, Brassó.

Ko
fé

I. A

Prim
de H

zalékát a Bá
ki, a székel

¶ Lany

Az erdélyi
forgalom s a
Alexandria
vámkedvezmé
kat, míg a M
szerint nem
fizetési nehé

¶ Suly

Budapestről
a legszomorú
a panasz, ho
holtpontra j
lációja szeri
kat, előrelá
kommerzbor
öszire kialak
szonyok mal
sága, a száll

¶ A ko

tikáját. Buk
bizottság pé
tileg 14-ére v
kérdés elinté
szükségessé.
kat akar esz
tott cikk kiv
kivül a kivit
exportdíját c

¶ Emel

kölcsön árf
magyar köl
negyedre em
nagymérték
Ausztria nép
árfolyamon l

¶ Szigo

galmi adók
Miután a pé
tott, hogy a
törtéennek, el
goruan ellen
alakítani, am
fogják mind
fürdőhelyeke
lyek luxus, v
lesek. Az elle
nak szerezni
los bonnal ig
adó lefizetés
mára, úgy az
fogják megbü

A lej: Zürich

pesten 328, B

Kolozsvár

alacsonyabb ára

lett a követke

Bécs 29 40—

328—330, Pá

41-70, Newyork

1025, Milánó 7

Zürich Zé

206-30, Newyork

2415-00, Milánó

pest 72-55, I

250 00, Varsó

G

ge a
tásáért

szempontból, hogy
küldendő tagokat a
hivatva delegálni,
amarákban a tény-
— az új kamarai
lesznek benne. A
ajtják módosítani a
nk a munkakama-
ven a kereskedelmi
nsága a gyáripa-
nácsta delegálandó

reeskedelmi kamara
Steiner igazgató a
n javaslatának elfo-
rgalmi adót töröl-
nkra vonatkozólag,
én adatnak el.

szövetsége magáévá

hoz nyilvánosságra,
rtós áresést idézett.
n. Az amerikai ga-
dási folyamat követ-
beri buzában, ugy-
állították már a ten-
cében tároló impo-
tonnánként és dollár-
ezők: Rosafő 80 kg.
ollár, La Plata sárga
ős tengeri 187 sh.
amerikai buzaárakat
ben tennánként ma-
t. 246 sh. Barusso
t. 255 sh.

A malmok katonai
k: Arad város és
lenőrzőbizottsága ma-
egfelsőbb lisztbizott-
a katonai ellenőrzést
an. A rendelet alap-
izottság ülést tartott,
gy a rendeletet foga-
az aradi malmokból
és ezzel megszűnt
mények szerint, rö-
árhatók, amelyek tel-
abona forgalmát és
örlesztésre vonatkozó

sz közgyűlése. Az
smalmok szindikátusa-
eg ez évi közgyűlést.
szindikátus székhelyé-
hozatal. Eddig a szék-
ervezkedés kiindult.
us tagjainak 80 szá-

ségü

vek

ességben raktárról
telárusítók részére

ANDOR
gina Maria No. 4.

sává lehessünk!
ereiben és üzletben,
szólhatnak. Vidéken:
Zilsb, Sz.-Somlyó
székhely, Barót,

Kedvező vétele napok. Julius 10—aug. 10.

nagy tétel

férfi, fiu és gyermekruha

kerül eladásra, rendkívül előnyös áron. **Kizárólag ab raktár.**
Nézze meg készletünket! Kifizetődik. — Elsőrendű és középminőség!

1. A legkiválóbb szabás.
2. A legjobb kidolgozás.
3. A legújabb fazonok.
4. A legmegfelelőbb hozzávalók.

G a z d a g v á l a s z t é k !

**Prima Fabrica Ceho-Slovaca Pentru Confectiuni
de Haine Barbatest, Strada Berzei 94-96. Bucuresti.**

zalékát a Bánság és Arad környéki malmok teszik ki, a székhelyt valószínűleg áttesszik Aradra.

Lanyha irányzat az erdélyi fapiacokon.
Az erdélyi fapiacokon nem alakul ki jelentősebb forgalom s a tengerentúli export főleg Palesztina és Alexandria felé irányul. Jugoszlávia szállítási s vámkedvezményei erősen bódítják a francia piacokat, míg a Magyarországra irányuló kivitel ezidő-
szerint nem ölt szélesebb kereteket, aminek oka a fizetési nehézségekben is keresendő.

Sulyos válságban a magyar borpiac.
Budapestről jelentik: A nemzetközi borpiacról a legszomorúbb jelentések érkeznek. Általános a panasz, hogy a bor világfogyasztása csaknem holtpontra jutott. A nagykereskedelem kalkulációja szerint, alapul véve a világparitási árakat, előrelátható, hogy egy liter ugynevezett kommerzbor ára 3000 korona körül fog ez év őszire kialakulni. A jelenlegi rossz kereseti viszonyok mellett elkerülhetetlen a borpiac válsága, a szőlőtermés pedig igen jónak ígérkezik.

A kormány megváltoztatja vámpolitikáját. Bukarestből jelentik: A legfőbb vámbizottság pénteken délután tartja ülését. Eredetileg 14-ére volt összehívva az ülés, de több fontos kérdés elintézése miatt a korábbi össziülés vált szükségessé. A kormány messzeható változásokat akar eszközölni vámpolitikáján. Több leltelt cikk kivitelét szataddá fogják tenni. Azonkívül a kiviteli illetékek közül több cikknek az exportdíját csökkenteni fogják.

Emelkedik a magyar népszövetségi kölcsön árfolyama. Londonból jelentik: A magyar kölcsön árfolyama a tőzsdén 97 és egy-negyedre emelkedett. Ezzel az emelkedéssel nagymértékben megelőzte a magyar kölcsön Ausztria népszövetségi kölcsönét, amely 94-es árfolyamon kerül jegyzésre.

Szigoruan ellenőrizni fogják a forgalmi adók behajtását. Bukarestből jelentik: Miután a pénzügyminiszternek tudomására jutott, hogy a forgalmi adóval nagy visszaélések történnek, elhatározta, hogy a vállalatokat szigoruan ellenőrizni fogják. Bizottságokat fognak alakítani, amelyek sűrű időközökben ellenőrizni fogják mindazokat az üzleteket, kávéházakat, fürdőhelyeket és más olyan helyiségeket, amelyek luxus, vagy forgalmi adó fizetésére kötelesek. Az ellenőrző közegek meggyőződést fognak szerezni arról, vajjon a vevőknek hivatalos bonnal igazolják-e a luxus, vagy forgalmi adó lefizetését. Ha visszaéléseknek jönnek nyomára, úgy az üzlettulajdonost a legszigorubban fogják megbüntetni.

TÓZSDE

Julius 9-én

A lej: Zürichben 250.00, Párisban 10.05, Budapestben 328, Bécsben 325.

Kolozsvár. Mindenben élénk kínálat mellett alacsonyabb árak alakultak ki. Nagy kereslet mellett a következő árfolyamokat jegyezték:

Bécs 29.40—29.60, Prága 6.20—6.25, Budapest 328—330, Páris 9.80—9.90, Zürich 41.50—41.70, Newyork 208.50—210.00, London 1020—1025, Milánó 7.90—7.95.

Zürich Zárlat: Berlin 122.62, Amsterdam 206.30, Newyork 515.12, London 2504.00, Páris 2415.00, Milánó 1890.00, Prága 1525.00, Budapest 72.55, Belgrád 9.05—Bukarest 237.50—250.00, Varsó 98.71, Bécs 72.55,

Bukarest. Devizák: Vonalzavar miatt nem érkezett meg.

Bukarest. Valuták: Napoleon 815, német márka 51.00, leva 1.45, török lira 116, font sterling 1045, francia frank 10.30, svájci frank 41.50, olasz lira 8.00, drachma 3.65, dinár 3.65, dollár 214.00, lengyel forint 40.50, osztrák shilling 31.00, magyar korona 30.50, cseh korona 6.40, belga frank — holland forint —

SPORT

NAC—Egyetértés. A NAC—Egyetértés bajnoki mérkőzés hátramaradt idejét tegnap kellett volna lejátszani a szövetség határozata szerint. Az Egyetértés azonban igazsá tudatában nem állott ki a mérkőzésre és így ismét a szövetségre hárul a feladat, hogy döntson arról, ki tulajdonképpen a mérkőzés győztese.

A Hakoah győzelme Lodzban. A bécsi bajnokcsapat Hakoah tegnap Lodzban játszott az ottani Sportklub ellen és 3:0 (1:0) arányban győzött. Itt említjük meg, hogy a Hakoah egyhónapos külföldi turán van, melynek Lodz volt az első állomása. Innen Varsóba, Vilnába, Kovnába és Rigába utaznak.

Az FC Barcelonát félre letiltották. A spanyol szövetség félre letiltotta Spanyolország bajnokcsapatát az FC Barcelonát egy mérkőzésen keletkezett tüntetési ügyből kifolyólag. A mult vasárnap ugyanis egy angol csapat vendégszerepelt Barcelonában a csapat ellen. A vendégek üdvözlésénél a zenekar rázendített az angol himnuszra, a közönség felállott, FC Barcelona vezetősége azonban tüntetően tilve maradt. Emiatt a csapatot büntetésül félévi kényszerpihenőre ítélték.

A Hakoah szenzációs győzelme a budapesti MTK felett. Lapzártá előtt kapjuk a hírt, hogy a Hakoah tegnap Varsóban 4:0 arányú győzelmet aratott a budapesti bajnokcsapat MTK felett. A zsidó csapat szenzációs formában van és könnyen verte nagynevű ellenfelét. A Hakoah a győzelem után a varsói zsidónegyed óriási óvációban részesítette.

Rador 2450

**Tüzi-
játékok**

állandóan raktáron

★

Árajánlatot készséggel küld

Emil Schuster, Cluj

Írdessen az Uj Keletben!

Mosse hirdetés

Aradi

árumintavásár

és hutorkiállítás

1925. aug. 1—10.

75% utazási kedvezmény.

Gazdasági kiállítás. Koncertek, theatrialis szórakozások és rádió. Sportesemények és ünnepek. Országos kongresszusok és nagygyűlések stb.

Tanítanak,

**szórakoztatnak
gyönyörködtetnek!**

Dr. Dienes László: Művészet és világnézet	100
Schnitzler: Elza kisasszony (Egy zsidóleány története)	132
Lacratelle: Silbermann (Egy zsidó-fiu története)	80
Schnitzler: Garlan Berta asszony	160
Lagerlöf: A császár	140
Victor Hugó: A párisi Notre Dame I-II.	360
Benedek: Erdélyi történetek	176
Tabéry: Szarvasbika	176
Multatuli: Havenclar	198
Bashkirtseff: Mária naplója	176
Spunda: A halottbűvölő	176
Biró: Vizözön	48
Strindberg: Krisztina	110
Gogoly: Tanyai esték	154
P. Benoit: Atlantis	176
Móricz Zsigmond: Pillangó	150
Hemon: Maria Chapdalena	160
Gerald: Szeretni	176
" Ezüstlakodalom	176
" Te meg én	176
A. France: Elbeszélések	24
" Az istenek szomjaznak	120
" Pártütő angyalok	132
Sztrokay: A rádió	36
" Kis elektrotechnika	36
Thiering: A textilipar	100

Kaphatók az
Uj Kelet könyvosztályában,
utánvételt vagy a pénz előzetes beküldése mellett

Tennisz nadrág,
lúster sacco, vászon ruhák

Neumann M.

özég

Cluj, Plata Unirii No 14.

APÓHIRDETÉSEK

Nőül venne 50 éves özvegy keres edo. ki 200 000 lej v gyomai es tejes barend zással rendelkezik. 45 év örüi gy. mellett, hasonló vagyonnal bíró zsidó nőt. Esztendő itek e is beüsdül. M geresseket Szogalbas jeligre a kiadóba írók

Utazók figyelmébe! Ha Sib una utazik, keresse fel Karzot. a hol jó kóser há i kosztot kaphat. Str. Me ropols (volt Fleischer-Ga se) 17.

200.000 lei kézpénzzel társulnék jól bevezetett üzletbe, lehet vidé en is, ha lakást lehet k-p i Ajánlatok Broche" jeligre a kiadóhivatalba. 9397

Ügyeljen a címre!
Oradea-Mare, Str. Nic. Jorga (Z. ldf.-u.) 19.

Berkovitsné
vendéglő-jeit k. the. v. éggek kibovította Ismert elsőrend konyha. Mérsékeit arak!

Antik sz. longarnitura eladó. Megkeresést "Jó-sarban" jeligre a kiadó továbbít 9304

Fé fiszabó keres 2 se-géde: és 2 jó názból való izo. vallásu tanuót. A tanuló utiköltsége megtérítettik. Cim: Herskovits Lajos, Sioiu, Str. Gusterei 30. 9307

Kiadó 2 üzleti helyi-ég október hó 1-től, Str. Regina Maria 6 szám alatt Felvilágosítást nyujt a háttulajdonos Nation-la biztosító társaság. 9386

tarzol
Fierarie Vasúziat
Cluj-Kolozsvár, Piata M. Vit. 13
Telefon 1049

Héber nyelv tanítását szakszerűen vállalom. Kossuth Lajos-ut 33. Tevjovius. 9396

Ernster József-féle כשר étterem, esetleg más célra is, lakás es berekedzéssel együtt, kedv-ző feltételek mellett átadó. — Refektánsokkal kizárólag személyesen tárgyalok. Calea Regele Ferdinand 22. 9398

קאנקורו
וור ווכען פיר דיע ימים נוראים הבעל איינען מוזיקאליש-געבילדעטען פארציגליכען בעל תפילה דעפיניטיוואוס מאגליך.
ענטשפרעכענדעם געהאלט לויט איבעראיינ קאמען. אפערטע מיט צייגניססען איבער שטרענג רעליגיאזעם לעבענסוואנדעל זינד אן דען געפערט שיגען געמיינדעפראזעם צו ריכטען. ריינעשפעוען ווערדען נור דעם אקצעפטירטען פערטישעם רעגודולסאסעםק יצ"ו. י"ד תמוז תרפ"ה לפ"ק.

Mór Kasztner 9393
Daniel Fixel 9393

Szives tudomására hozom igen t. vevőimnek és a nb. közön- **szabóüzletemet** Jókai-utca 7. ségnek, hogy sz. alól Calea Regele Ferdinand (Wesselényi-u.) 22 szám alá helyeztem át. **Vogel Jakob**, férfiszabó.

SZÍNHÁZ - MŰVÉSZET

Magyar Színház heti műsora
Péntek: Már én ilyen vagyok! (Sorozat 282)
Szombat: Már én ilyen vagyok! [Sorozat 288]
Vasárnap d. u. fél 4-kor: Nótás kapitány [Lendvai Böske, Szabó Ica vendégjátékával, mérsékelt helyárrakkal. Sorozat 284]
Vasárnap este fél 9-kor: Ezüst-irány (Operett repris, új betanulással és új szereposztással Karácsonyi lílivel, Neményi Lílivel, Tompa Bélával, Bányász Ist. annál. Sorozatszám 285)
Hétfő: Ezüstirány [Sorozat 286]

Mozgók műsora.
Select-mozgó. Péntek és szombat, július 10. és 11. Koenigsmark. II-ik és utolsó rész, 6 felvonásba.

Urania-mozgó. Péntek és szombat, július 10. és 11. Maciste Imperatore. Szalondrám, 7 felvonásba, káprázatos fényűzőssé-l. Főszerepben Maciste.

Moulin Rouge
Bukarest, Bul. Elisabeta No 25.
Megnyitotta legszebb amerikai terraszát

az ötödik emeleten. Legpompásabb kilátás. Variete színház. Elsőrangú étkező, két zenek. 1 árak. A legkellemesebb sarnok. Nyitva reggelig.

Mégis csak legjobb a késnélküli „RASOL IDEAL“

borotváló por amely az ország legrégibb gyártmánya, mely most újonnan átpreparálva, az arcotnem marja és kellemes hatást hagy utána.

Reszling József fodrász
Cluj, Calea Reg. Ferdinand 30.

Kilakoltatásom miatt STERNBERG
összes perzsaszőnyegeimet, egész új zongoráimat um. Wirth, Hoffmann, Gebr. Stingl stb. Részletre is. leszállított árban árusítom. Részletre is. Oradea-Mare, Bul. R. Ferd. 14.

GYAPJUIPAR R. T. TIMIȘOARA
Gyapjumosóda, gyapjufésülde, kamgarn, vigogne-szövőde, takácsműhelyek, műgyapjgyár, apretura, festőde.
Kötött és szövöttáru gyár
Körülbelül 50 munkást foglalkoztat. Saját konfekelő és luhtenyőztés.

Természetes ásványviz. Celestin
A francia állam forrásai: bevált: csuánál, hólyagbántalmaknál, cukorbetegségnél, izületi fájdalmaknál.
VICHY Grand-Grille Hopital kiterjedően használt máj- és hólyagbántalmaknál.
Ovakodjunk az utánzatoktól. Vichy-Etat só lugsavas, emészthető víz házi elkészítése. Vichy-Etat pastillák evés után elősegítik az emésztést.

Szives tudomására hozom a n. é. közönségnek, miszerint
férfi szabóüzletemet
Piata Cuza Voda (volt Bocskai-tér) 10 szám alól Strada Iulia-Maniu (volt Szentegyház u.) 4 szám alá helyeztem át A n. é. közönség szívet pártfogását kérére, vagyok 9392
Nagy Vilmos

Fogad ragyogni fog, mint a nap-sugár,
Ha Farmodont fogkrémet használsz Aladár.

Hölgyeim! Filc kalapudonságok óriási választékban 350 lei minden formában. Régi filckalapokat 48 óra alatt formál és alakít az **"IDEAL"** kalapszalonn, Cluj, Reg. Ferdinand 8. (Golya-áruházszal szemben).

Gabella-jegyek tekerosekben, Révész Ernő nyomdaüzemében Targu-Mures, megrendelhetők.
A ma legátfogóbb, legtudatosabb, legszelebb skálájú írójának

Wells-nek művei
magyar nyelven: Lei
Fölzabadult világ 100
Az új Machiavelli I—II. 400
A szerelem és Lewishám ur 200
A szenvedélyes barátok 240
Dr. Moreu szigete 180
Házasság I—II—III. 440
A világ története 300
Az időgép 100
Világok harca 120
Emberistenek 150
Bealby 120
A civilizáció megmentése 110
Kaphatók az **Uj Kelet könyvosztályában.**

3181
Dl.
I. Diszior 2 I
szíratok k
szervezőség
szedők. Kézír
adunk v
1925 július
Eins
Ez is csu
„szabadságok“
hazájában. Em
„gyakorlati“ é
vissza az ősem
arcát látta me
Darwin fejlődé
ben kitiltják
gyöngye érv ez
semmiesetre si
fogással, annál
hogy Darwin
hamvai a w
Aki ember
tanától, azok
A
biz
am
fel
78
r
1
dől üdvözítő o
és hatalmat ad
a pénz és bold
Am az Eij
temekről való
Ezt a tudomán
puritanizmussal
védeni mert h
tanilag tér el
csupán tovább
méletének. A
mely az ember
mutatva — az
— azon igazsá
abszolútumok,
gában és önmá
lutumhoz mérv
minden józan
a felfevésben,
tikai formulák
— semmiféle
Ennek a z
az amerikai sz
hagyományait,
va'ami a rég
jobbban szereti
igazságoknál, m
tollára érdeme
delmeket.
Általában:
azt a rajongás
rikai „szabads
bűnös Európát
lásait pillanatr
védeleit figye
annyi becsület
sága elé nem
látszatát a sze
lemben engedi
erőt.
Ha Európ
klauzusz bolon
numerusz kla
gombáját term
butább, konok
Sohol sem
ságonak kik
Európa a mag
kori elemekkel
városok építé
— megőrizte.